

ALEKS KAPI

Leon i Luiza

Prevela s nemačkog
Irena Lea Janković

■ Laguna ■

Naslov originala

Alex Capus
LEON UND LOUISE

Copyright © 2011 Carl Hanser Verlag München
Translation copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA

Za Rubena

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.
SW-COC-001767
© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Ne treba gledati roditeljsku golotinju.

Erik Orsena

PRVO POGLAVLJE

Sedeli smo u Katedrali Notr Dam i čekali sveštenika. Kroz prozorske rozete, šarena sunčeva svetlost padala je na otvoren kovčeg ukrašen cvećem koji je stajao na crvenom tepihu pred oltarom. U ophodnom prolazu klečali su kapucini ispred statue *Pijeta*. U levom bočnom brodu, na skeli koja je podupirala zidine stare osamsto godina, neki zidar je škripao mistrijom. Inače je vladala tišina. Bilo je devet ujutru i turisti su još uvek doručkovali u svojim hotelima.

Činili smo neveliku grupu ožalošćenih. Pokojnik je živio dugo i većina ljudi koji su ga poznavali umrli su pre njega. U sredini prve klupe sedela su njegova četiri sina, kćer i snaje. Pored njih je sedelo dvanaestoro unučadi. Šestoro ih se još nije venčalo, četvoro je u braku, a dvoje su razvedeni. Sasvim do kraja sedelo je četvoro od ukupno dvadeset troje praunučadi, koji su se rodili do tog 16. aprila 1986. godine. Dvadeset osam praznih redova iza nas, ka izlazu, zahvatala je polutama. Bilo je to čitavo

more praznih klupa u kojima bi našli mesta svi naši preci, računajući unazad sve do dvanaestog veka.

Predstavljali smo smešnu grupicu. Katedrala je za nas bila prevelika. To što smo sedeli ovde bila je poslednja šala moga dede, bivšeg hemičara u policiji na Keju Orfevr koji je prezirao sveštenike. Poslednjih godina često je govorio da kada umre želi posmrtnu misu u Notr Damu. Na prigovor da mu je, kao neverniku, svakako svejedno koja će božja kuća biti izabrana i da je za našu neveliku porodicu dovoljno velika crkva odmah iza ćoška, odgovorio je: „Sen Nikolâ di Šardone? Pa ne, deco. Organizujte mi misu u Katedrali Notr Dam. To je nekoliko stotina metara dalje i koštaće nešto, ali vi ćete to već uspeti. Uz to, izuzetno želim misu na latinskom, a ne na francuskom. I, molim vas, da bude stara liturgija, s mnogo tamjana, s dugačkim recitovanjem i s gregorijanskim horom.“ Potom se smeškao ispod brkova, predstavljajući sebi kako njegovi potomci dva i po sata žuljaju kolena na tvrdim klupama. Sopstvena šala mu se toliko dopala da ju je uvrstio u repertoar svojih izreka. „Ako do tada ne uhvatim krivinu za Notr Dam“, govorio je kada je zakazivao kod berberina, ili: „Srećan Uskrs i doviđenja u Notr Damu!“ Vremenom je šala prerasla u proroštvo i kada je mom dedi uistinu kucnuo poslednji čas, bilo nam je jasno šta nam valja činiti.

I tako je on, s navoštenim nosom i začuđeno uzdignutim obrvama, ležao tačno na mestu na kome se Napoleon Bonaparta krunisao za cara svih Francuza, a mi smo sedeli u istim klupama u kojima su sto osamdeset dve godine ranije sedela naša braća, sestre i generali. Vreme je prolazilo, a sveštenik je dopuštao da čekamo na njega.

Sunčevi zraci više nisu padali na kovčeg, nego desno od njega, na crno-belu kamenu ploču. Iz mraka je izronio crkvenjak, pozabadao nekoliko sveća i iznova se povukao u tamu. Deca su klizila niz klupe, muškarci su trljali bolne plećke, žene su se držale uspravljenih leđa. Moj rođak Nikolâ izvadio je iz džepa mantila lutke na koncu. Pravio je predstavu za decu, koja se u suštini sastojala iz toga što se razbojnik razbarušene brade okomio motkom na ginjolinu šiljatu kopicu.

Tada su daleko iza nas, a bočno od glavnog ulaza, zaškripala vratanca. Okrenuli smo se. Kroz otvor se u polutamu probila topla svetlost prolećnog jutra i galama s Ulice Site. U crkveni brod je stupila niska siva prilika sa svetlocrvenom ešarpom.

„Ko je to?“

„Neka od naših?“

„Tiho, čuće vas.“

„Je l' iz porodice?“

„Ili je to možda...?“

„Veruješ?“

„Ah, otkud.“

„Nisi li je jednom na stepeništu...?“

„Da, ali je bilo prilično mračno.“

„Prekini da buljiš.“

„Gde li je sveštenik?“

„Je l' to...“

„Misliš?“

„Možete li, molim vas, da budete sada svi tihi?“

Već na prvi pogled bilo mi je jasno da žena ne pripada porodici. Nije mogla da bude jedna od Le Galovih, barem sigurno nije rođena kao takva sa svojim sitnim žustrim

koracima na čvrstim potpeticama, koje su odzvanjale po kamenim pločama i zvučale kao kuckanje. Nije bila od Le Galovih ni zbog ovakvog crnog šeširića, ni zbog ponosito uzdignute brade ispod crnog vela, ni po tome što se vešto prekrstila kraj škropionice, niti po elegantnom, neupadljivom kniksu.

Crni šeširići i vešto prekrštanje nama nisu svojstveni. Mi Le Galovi smo visoki i krupni ljudi normanskog porekla, koji se kreću dugim, sporim koracima, ali smo pre svega porodica muškaraca. Naravno da ima i žena – žena kojima smo se oženili, ali kada dete dođe na svet, u većini slučajeva je dečak. I sâm imam četiri sina, ali nijednu kćer. Moj otac ima tri sina i ćerku, a njegov otac – preminuli Leon le Gal, koji je toga jutra ležao u kovčegu – takođe je podigao četiri dečaka i jednu devojčicu. Imamo mi i jake ruke, visoka čela, ne nosimo nikakav nakit, osim ručnog sata i burme i držimo do jednostavne odeće, bez nabora i oznaka. Žmureći teško možemo da kažemo koje boje je košulja koju trenutno imamo na sebi. Nikada nismo imali ni glavobolju, niti nas je ikada bolelo stomak, a ako se to ipak desi, stidljivo to prećutkujemo, jer u našoj predstavi o muškosti, naše glave i stomaci – osobito stomaci! – nisu osetljivi na bol.

Ali pre svega imamo upadljivo ravne potiljke, čemu se naše žene rado podsmevaju.

Kad se u porodici rodi dete, ne pitamo prvo za dečju težinu, dužinu i boju kose – nego za potiljak. „Kakav je – ravan? Je l' pravi Le Gal?“ A kada koga iz porodice pratimo do groba, tešimo se mišlju da se tokom transporta lobanja niti jednog Le Gala nikada nije pomerila, nego je uvek ležala ravno na dnu sanduka.

Svoj crni humor i sklonost melanholiji delim s braćom, ocem i dedom i rado sam jedan od Le Galovih. Mada neki od nas imaju slabosti prema alkoholu i duvanu, srećni smo zbog dobrih izgleda za dug život i kao mnoge druge porodice verujemo da smo jedinstveni, iako nismo nešto posebno.

Takva iluzija ničim nije potkrepljena i lišena je svake osnove, koje nikada nije ni bilo. Barem koliko sam ja sagledao, nijedan Le Gal nije ostvario nešto čega bi čovečanstvo moralo da se seća. Razlog tome je manjak izrazite nadarenosti, ali i nedostatak marljivosti. Kao treće, većina nas je tokom odrastanja ponosito u sebi razvila prezir prema tradicionalnom pristupu redovnom obrazovanju, a kao četvrto, s oca na sina se prenosila izrazita netrpeljivost prema crkvi, policiji i intelektualnim autoritetima.

Zato se naša akademska karijera uglavnom završava već s gimnazijom, a najkasnije u trećem ili četvrtom semestru na fakultetu. Tek svakih nekoliko decenija nekome od Le Galovih uspevalo je da okonča redovne studije u predviđenom roku i da se pomiri sa svetovnim ili duhovnim autoritetom. Takav postaje pravnik, lekar ili sveštenik i u porodici zavredi poštovanje, ali i izvesno nepoverenje.

Da ipak stekne nešto posmrtno slave uspelo je mom bliskom prarodaku Seržu le Galu, koji je ubrzo posle nemačko-francuskog rata izbačen iz gimnazije zbog konzumiranja opijuma, posle čega je postao zatvorski čuvar u kaznenom domu u Kaenu. Ušao je u istoriju jer je pobunu u zatvoru pokušao da stiša mirnim putem, a ne uobičajenim masakrom, na čemu su mu zatvorenci zahvalili tako što su mu sekirom raspolutili lobanju. Neki drugi predak istakao se time što je izradio marku za

vijetnamsku poštu, a moj otac je u mladosti gradio naftovode u alžirskoj Sahari. Inače, mi Le Galovi zarađujemo za život kao učitelji ronjenja, vozači viljuškara ili državni činovnici. Prodajemo palme u Bretanji i nemačke motocikle nigerijskoj saobraćajnoj policiji, a jedan moj rođak, kao detektiv, poludnevno traga za odbeglim kreditnim dužnicima banke *Sosijete ženeral*.

To što većina nas normalno prolazi kroz život prvenstveno možemo zahvaliti našim ženama. Sve moje snaje, tetke i babe s očeve strane jake su, požrtvovane i dobrotamerne žene koje sprovode direktan, ali ne i tvrdoglav matrijarhat. U poslu su često uspješnije od svojih muževa i zarađuju više novca, a brinu se i o poreskim prijavama i bore se sa školskim sistemom. Muževi im se sa svoje strane odužuju svojom pouzdanošću i blagošću.

Mislim da smo zbilja dobri muževi. Ne lažemo i trudimo se da pićem ne ugrozimo zdravlje; držimo se podalje od drugih žena, majstorišemo po kući i sasvim sigurno natprosečno volimo decu. Na našim porodičnim okupljanjima, imamo lep običaj da se muškarci po podne u bašti staraju oko beba i mlađe dece, dok za to vreme žene odlaze na plažu ili se odvoze u kupovinu. Naše žene znaju da cene to što nama za životnu sreću nisu potrebni skupi automobili, niti putovanja na Barbados radi igranja golfa. Blagonaklono gledaju na to što odlazimo na buvlju pijacu i kući dovlačimo neobične stvari – foto-albume nepoznatih ljudi, mehanički ljuštač jabuka, izandale projektore za slajdove, koji odavno ne mogu da prikazuju slike u pravom formatu, originalne dvoglede ratne mornarice, kroz koje se sve unaokolo vidi naopačke, hirurške testere, zarđale pištolje, trule gramofone i električne gitare kojima

nedostaje svaka druga žica. Dovlačimo kući te neobične stvari koje potom mesecima glancamo i čistimo i pokušavamo da ih dovedemo u upotrebljivo stanje pre nego što ih poklonimo, vratimo na buvlju pijacu ili ih bacimo u đubre. Činimo to radi okrepljenja svog vegetativnog nervnog sistema: psi jedu travu, otmene kćeri slušaju Šopena, profesori univerziteta gledaju fudbalske utakmice, a mi popravljamo stare stvari. Začudo, većina nas, s večeri kada deca zaspe, u podrumu izrađuje minijature u ulju. A znam iz prve ruke da jedan potajno piše i stihove – no, nažalost, ne baš dobre.

Prednja klupa u Notr Damu podrhtavala je od potisnute napetosti. Je l' to uistinu došla gospođica Žanvije? Usudila se? Žene su iznova uspravljenih leđa zurile napred kao da im pažnju odvlače kovčeg i kandilo iznad glavnog oltara. No mi muškarci, koji smo dobro poznavali svoje žene, znali smo da one napeto oslušuju lupkanje, stakato sitnih koraka koji su nastavili rubom središnjeg prolaza i potom skrenuli pod pravim uglom, bez imalo oklevanja, bez ubrzavanja ili usporavanja, nego samo žustro napred i ujednačenim taktom nalik metronomu. Ko je krajičkom oka mogao da osmotri središnji deo broda, video je ovu sitnu priliku kako se poput devoјčice kreće crvenim tepihom uz dva stepenika do podnožja sanduka. Spustila je ruku na stranicu kovčega i nečujnim koracima nastavila do uzglavlja, gde se konačno zaustavila i nekoliko sekundi stajala ukipljena kao vojnik. Podigla je svoj veo preko šešira i nagnula se. Raširila je ruke i spustila ih na stranice kovčega. Mog dedu je poljubila u čelo i potom svoj obraz spustila na njegovu navoštenu glavu, kao da joj je bilo do malo odmora. Pritom svoje lice nije zaštitnički okrenula

ka glavnom oltaru, nego nam je omogućila da ga vidimo. Tako smo mogli da primetimo da žmuri i da joj preko crveno našminkanih usta lebdi osmeh, koji je postajao širi i širi, sve dok joj se usne nisu razvukle u nečujan smeh.

Naposletku se odvojila od pokojnika i iznova se uspravila. Rastavila je ručke tašne i brzim pokretom iz nje izvadila neki metalni zaobljeni predmet veličine pesnice. Bilo je to, kako se kasnije ispostavilo, neko staro zvonce za bicikl, polukružnog oblika, čija se hromirana površina izgrebala i na pojedinim mestima oljuštala. Zatvorila je tašnu, ponovo je stavila preko ruke i dva puta zazvonila. Brm-brm, brm-brm. Dok je zvonjava još uvek odjekivala crkvenim brodom, spustila je zvonce u kovčeg, okrenula se k nama i svakog od nas ponaosob pogledala u oči. Počela je sleva, gde su sedeli najmlađi s očevima, prešla je pogledom čitav red, zadržavajući se na svakom pojedincu možda sekundu. Kada je pogledom stigla do kraja desne strane, uputila nam je pobednički osmeh. Potom je krenula. Žustrim lupkajućim koracima išla je središnjim prolazom i, prolazeći pored porodice, nastavila ka izlazu.

DRUGO POGLAVLJE

U vreme kada se upoznao s Luizom Žanvije, moj deda je imao sedamnaest godina. Rado zamišljam kako kao sasvim mlad čovek, u proleće 1918. godine u Šerburu, na bicikl privezuje kofer od ojačanog kartona i zauvek napušta kuću svoga oca.

Ono što znam o njemu kao mladom čoveku prilično je oskudno. Na nekoj porodičnoj fotografiji iz tog vremena, snažan je momak visokog čela i neizostavne plave kose, koji naherene glave, radoznalo i šeretski posmatra rad studijskog fotografa. Ostalo znam iz njegovih priča. Škrt na rečima i s očiglednom zlovoljom govorio je o tome kako je tokom gimnazijskih dana često izostajao s nastave, jer je radije išao na šerbursku plažu s prijateljima Patrisom i Žoelom.

Jedne nedelje, januara 1918. godine, kada nijedan razborit čovek nije poželeo da se približi okeanu, njih trojica su po mećavi u šipragu našli nasukanu olupinu brodića s jedrom, koji je u sredini bio bušan i čija je jedna stranica